

היבטים לשוניים בפרשת נצבים וילך תשף

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת נצבים-וילך ובהפטרה ובראשון של האזינו

<p>כט יב יְהִי־לָךְ: געיה ביו"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. לְאֱלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת</p> <p>כט יד וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פָּה: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה פָּה להסמיכה לקודמתה¹</p> <p>כט טו אֵת אֲשֶׁר-יִשְׁבְּנוּ: טעם מרכא על תיבת אֵת בלבד</p> <p>כט יז לְבַבּוֹ פָּנָה: המילה הראשונה בטעם קדמא מחבר ולכן אין לעמוד כאן; כתוצאה מהטעם המחבר: פָּנָה פ"א רפה.</p> <p>כט יט יַעֲשֶׂן: העי"ן בשווא נח. וְרִבְצָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לרי"ש, הבי"ת אחריה בשווא נע; דגש חזק בבי"ת השנייה מדין אתי מרחיק</p> <p>כט כב גְּפָרִית וּמֶלַח ... וְעֹמֶרָה ... וּבַחֲמָתוֹ ניקוד אותיות השימוש:</p> <p>בפסוק זה שלוש אותיות שימוש שהטועה לקוראן בשווא נע [במקום בקמץ או בפתח] - לא שינה משמעות, אך לכתחילה יקראן כהלכה:</p> <p>וּמֶלַח - קמץ ולא שווא, כי פעמים רבות מנוקדת וי"ו השימוש בקמץ לפני מילה המוטעמת בראשה (כאן: מלח), ולא דווקא ב"צמדי מילים".</p> <p>וְעֹמֶרָה ... וּבַחֲמָתוֹ - פעמיים באה אות שימוש בפתח, ולא בשווא נע, מחמת שהמילה מתחילה בחטף פתח.</p> <p>כט כב כְּמַהֲפַכֶּת: הה"א בשווא נח</p> <p>ל ה וְהִבִּיאֲךָ: העמדה קלה בוא"ו תאפשר לבטא נכונה את הה"א שלאחריה</p> <p>ל יא וְלֹא רַחֲקָה: המילה וְלֹא בטעם מרכא ואינה מוקפת</p> <p>ל יג יַעֲבֹר-לָנוּ: הבי"ת בקמץ קטן</p> <p>ל טז וּבִרְכֹךְ: געיה בבי"ת והכ"ף הראשונה בשווא נח</p> <p>ל כ וּלְדַבְּקָה-בּוֹ: הדל"ת בקמץ קטן והבי"ת השנייה רפויה. לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם: שני תבירים רצופים. וְלִיעֲקֹב: געיה תחת השורק אך השווא בלמ"ד נותר נח</p> <p>לא יד וְהִתְיַצְּבוּ העמדה קלה בה"א (השווא נח כמובן!)</p> <p>לא טז וּזְנֵהוּ אַחֲרָיו המונח לגרמיה מתרדף כאן (בא ברציפות אחרי קודמו)</p> <p>לא יט וּלְמַדָּה ... שִׁמָּה: יש להקפיד על המפיקים. תְּהִיָּה-לִי: געיה בתיו"ו</p> <p>לא כא נִשְׁבַּעְתִּי: הבי"ת בפתח אע"פ שהיא בסילוק (סוף פסוק)</p> <p>לא כה נִשְׂאֵי: מרכא בנר"ן כטעם משנה</p> <p>לא ל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: מרכא טיפחא, לא טיפחא מונח</p> <p>הפטרת נצבים ישעיהו סא י - סג ט:</p> <p>סא י כַּחֲתָן: העמדה קלה בכ"ף להדגשת הסגול המורה על מיודע. תַּעֲדָה: העי"ן בשווא נח</p> <p>סב ב וְקָרָא לָךְ: טעם נסוג אחור לקר"ף</p> <p>סב ו אֶל-דְּמִי: הטעם במ"ם לא בדל"ת, כן הדבר בפסוק הבא</p> <p>סב ח יַגְעֵת: העי"ן בפתח</p> <p>סב ט מֵאֲסָפּוֹ: אין געיה באל"ף והסמ"ך בשווא נח. וְהִלְלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע</p>
---

¹ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טיפחא, שלא יישמע כאילו כתוב **וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ - פָּה עִמָּנוּ הַיּוֹם**

סב י **הַמְסֵלָה**: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע²
 סב יב **נַעֲזְבָה**: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הגרונית החטופה אבל הטעם בזי"ן מלעיל
 סג א **מִבְצָרָה**: הבי"ת בקמץ קטן
 סג ב **בְּגַת**: הבי"ת בשווא ולא בפתח
 סג ג **וְאֶדְרָכֶם**: במונח לא בפשטא; בפסוקים אלה יש להבחין אם הוי"ו בשווא או בפתח.
 סג ה **וְתוֹשַׁע-לִי**: מהפך כהטעמה משנית בת"ו, עם זאת יש געיא בשי"ן למנוע את הבלעת
 הגרונית. **סִמְכַתְנִי**: הכ"ף מוטעמת וקמוצה (קמץ רחב), הת"ו אחריה בשווא נח
 סג ט **כתיב לֹא, לֹא קרי אין** הבדל בקריאת המילה אבל על הקורא לזכור שהקרי שונה כאן
 מהכתיב
ראשון של האזינו (יש נוהגים לקרוא עד פס' יח):
 לב א **וְאֶדְבָרָה**: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה
 לב ג **הָבוּ גְדֹל**: המילה **הָבוּ** מלרע, הטעם לא נסוג
 לב ד **פָּעֵלוּ**: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. **כִּי כָל-דְּרָכָיו**: תיבת **כִּי** מוטעמת בטעם מרכא,
 ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב **כִּי-כָל**
 לב ו **הַלֵּה'**: הה"א מילה נפרדת מחוברת ל-'לה" ומנוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח ל.
 האל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח **אֶ**: הַלְאֲדָנִי. **וַיִּכְנַנְךָ**: הכ' הסופית אינה דגושה
 לב ז **וַיִּגְדֹּד**: הדלי"ת בשווא נח עקב ההטעמה. **וַיֹּאמְרוּ לְךָ**: טעם נסוג אחור ליו"ד
 לב י **יִסְבְּבֶנָהוּ**: בי"ת ראשונה בשווא נע והנו"ן בשווא נח. **יִצְרְנֶהוּ**: היו"ד בחירק חסר, אחריה
 צד"י מודגשת ובשווא נע והנו"ן בשווא נח; בשתי המילים הה"א מבוטאת אחרי השווא
 לב יא **כְּנָשָׁר**: הכ"ף בשווא לא בפתח. **יִרְחֶף**: החי"ת בצירי לא בסגול
 לב יג **עַל-בְּמֹתַי אֶרְץ**: טעם נסוג אחור לבי"ת המנוקדת בקמץ רחב. **וַיֹּאכֵל**: הוא"ו בפתח
 ובמלרע. **שְׂדֵי**: שי"ן שמאלית. **וַיִּנְקְהוּ**: הי' בצירי ודגושה ולא בשווא
 לב טו **כְּשֵׁית**: שי"ן שמאלית. **אֶלֹהֵי**: עיין פסוק יז
 לב יז **אֶלֹהֵי**: הה"ו "בפתח גנובה". יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת
 פתח: אה והה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש וי"ו (הנקראת כw אנגלי) לפני הה"א הוי"ו
 מנוקדת פתח: אֶלֹהֵי (elowah) והה"א במפיק. לכל הדעות הקורא אותה אלו-ה' ה'
 פתוחה HA משתבש.
שְׁעָרוֹם: שי"ן שמאלית
 לב יח **יִלְדָּךְ**: הלמ"ד בקמץ רחב הדלי"ת בשווא נע. **מְחַלְלֶךָ**: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף
 בסוף רפויה

תחילת הפרשה הרב גור-אריה צור נר"ו
**אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כְּלִכֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקִנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל: טַפְכֶם נְשִׁיכֶם וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֻנְיֶךָ מִחֻטְבְּ עֵצֶיךָ עַד שְׂאֵב מִימֶיךָ.
 על דרך הפשט פירש רש"י מלמד שכנסם משה לפני הקב"ה ביום מותו
 להכניסם בברית.**

ולעומקו של מקרא, תרמוז הפרשה לתפילת העמידה. וידויק ברש"י באומרו
מלמד שְׁכַנְסֶם לפני הקב"ה ואין התפילה נשמעת אלא בבית הכנסת, [ברכות ו:]

² בבן אשר היא מנוקדת בחטף-פתח ואין זה אלא על מנת להורות על קריאה בשווא נע

וכדאמר ר' אליעזר³ לתלמידיו [ברכות כח:] וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים.

וכן על דרך הדרש מובא במדרש רבה (שמות, פרשה טו, ו') שדמה הקדוש ברוך הוא את ישראל למלאכים, בעת התפילה, במלאכים נאמר שרפים עמדים ממעל לו (ישעיהו ו, ב), וב' ישראל נאמר אתם נצבים היום. המלאכים אומרים בכל יום: קדוש קדוש קדוש (ישעיהו ו, ג), ו' ישראל אומרים: אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. המלאכים נקראו אש, דכתיב משרתיו אש להט (תהלים קד, ד), ו' ישראל כמו כן, דכתיב והיה בית יעקב אש (עובדיה יח). המלאכים מתחדשין בכל יום ומקלסין להקדוש ברוך הוא והן חוזרין לנהר אש שיצאו ממונו ושוב האלהים מחדשן ומחזירן כשם שהיו בראשונה שנאמר חדשים לבקרים (איכה ג, כג), כך ישראל משתקעין בעונות מיצר הרע שיש בגופן, וחוזרין בתשובה, והאלהים בכל שנה סולח לעונותיהם ומחדש לבם ליראתו, שנאמר ונתתי לכם לב חדש (יחזקאל לו, כו). ע"ש.

וכן מצינו בתפילת חנה שאמרה לעלי הכהן אני האשה הנצבת עמכה בזה (שמואל א, א, כו). ופירשו רבותינו (ברכות לא ע"ב) שהיתה מתפללת תפילת העמידה. ע"ש.

ואשר על כן תדרש הפרשה כמין חומר לעניין תפילה:

אתם נצבים העומדים בתפילה. אתם לרבות שלוחכם, הוא הרמז לשליח צבור. היום, שכל יום ויום תפילתו שלו. שאם עבר זמנו בטל קרבנו. כלכם, רמז לתפילה בצבור שמתקבלת. לפני ה' אלהיכם כדאמר להו ר' אליעזר לתלמידיו וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים ופירש רש"י שם, כדי שתתפללו ביראה ובכוונה.

ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריתכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגו' שחובת התפילה חלה על כולם, כי היא בקשת רחמים. והחיוב לבקש רחמים הוא לא רק על הגוף, אלא גם על הצלת הנשמה, שהרי הנשמה היא שמתפללת, ומבקשת גם על עצמה, שתשוב בבוא העת לבוראה בטהרה. ולזה אמר הכתוב וגרף אשר בקרב מחנה, שזה יורה על הנשמה המתגוררת בתוכך.

זקניכם ושטריתכם פירש רש"י החשוב חשוב קודם. ולפי זה יובן מדוע הזכיר הכתוב טפכם לפני נשיכם, כי החשוב חשוב קודם. שאין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. [שבת קיט:]

והזכיר עוד הכתוב מחטב עץ עד שאב מימיה, שלעתים התפילה היא עבודה מפרכת כחוטבי עצים, שצריך לזמור בה עריצים. ולכן אמר מחטב עץ. ולעתים התפילה היא נעימה ועריבה, כגון בהלל והודאה, וכשאיבת מים בששון, ואשר על כן הזכיר הכתוב עד שאב מימיה. כדפירש רש"י בברכות ו, במקום רנה. בבהכ"נ ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב.

לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך פרת עמך היום.

כאן רמז הכתוב שתפילת רבים אינה חוזרת ריקם, וכדאמר רב יהודה [מגילה י"ד:] ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם.

א"ה. יש מאמר חז"ל ידוע בברכות ח א רבי נתן אומר: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר: הן אל פביר ולא ימאס (איוב לו, ה), וכתיב: פדה בשלום נפשי מקרב ל' [פי ברבים היו עמדי] (תהלים נה, יט)

³ א"ה. בסוף פרק ארבע מיתות בסנהדרין [סח א] מצינו נוסח אחר לחלוטין שבו נפרדו תלמידי ר' אליעזר ממנו, ולכן יש גורסים כאן ר' אלעזר. או רבי אליעזר אחר (לא בן הורקנוס).

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: כֹּאן יִרְמוּז לִג' רֵאשׁוֹנוֹת שֶׁהוּ
ג' אֲבוֹת, וְכֵן לְבִרְכָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֶלְקֵי אַבְרָהָם אֶלְקֵי יִצְחָק וְאֶלְקֵי יַעֲקֹב.
וּבְשִׁימֹת לֵב לְמִדְרַשׁ הַנ"ל, הַמְּלֵאכִים אֲמוּרִים בְּכָל יוֹם: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ וְיִשְׂרָאֵל
אֲמוּרִים: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. עֵינֵי לְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא, יִדְּוֹנוּ נִרְוִי
נִכְנָס לְעֵינֵי הַקְּדוּשָׁה הַמוֹפִיעָה בַּהִפְטָרָה יִתְרוֹ הַמוֹזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְיִתְכַן שֶׁנֶּשׁוּב לְזֶה בַּפֶּעַם אַחֲרֵת.

***

וְלֹא אֲתַכֶּם לְבַדְכֶם וְגו', וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם. כֹּאן יִרְמוּז הַכְּתוּב עַל הַחַיּוּב
לְהַתְּפַלֵּל גַּם עַל הַנִּשְׁמוֹת אֲשֶׁר כִּבְר אֵינָם פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם (כֵּט, יג-יד).
וְכֵן עַל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל אֱלוֹ שְׁעֵדִין לֹא נִוְלָדוּ, כְּדַתְּנִיא בְּבִרְכוֹת ס. שְׁלֹשָׁה יָמִים
הָרֵאשׁוֹנִים יִבְקֵשׁ אָדָם רַחֲמִים וְגו', מִשְׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבַּעִים יִבְקֵשׁ רַחֲמִים שִׁיחָה
זָכַר, וְגו' מִשְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים וְעַד שֵׁשָׁה יִבְקֵשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶפֶל מִשֵּׁשָׁה וְעַד
תִּשְׁעָה יִבְקֵשׁ רַחֲמִים שִׁיחָה בְּשִׁלּוֹם.⁴

***

אוּ בְּלֶךְ לְדַרְךְ זוֹ, אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹּה, יִרְמוּז לְמִתְפַּלֵּל בְּצַבּוֹר, וְלִכֵּן אִמְרוּ עִמָּנוּ עֹמֵד
הַיּוֹם, וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם יִכּוּן לְעַם שְׁבִשְׁדוֹת. [רֵאשׁ הַשָּׁנָה לַה]. אוּ לֵאלּוֹ
הָאֲנוּסִים מִלְּבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְכַדָּא"ל רַבִּי יִצְחָק לְרַב נַחֲמוֹן מ"ט לֹא אֲתִי
מִר לְבִי כְּנִישְׁתָּא לְצִלוּיִי [מָה טַעַם לֹא בֵּא כְּבוֹדוֹ לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת] אִמְרוּ
לִיחָ לֹא יִכִּלְנָא. וּפִירֵשׁ רַש"י: תֵּשׁ כַּחֲי.

וְעַל דֶּרֶךְ הַצַּח, בְּאוֹמְרוֹ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם אֵל תִּקְרִי פֹּה אֵלֹא פֹּה. וְיִרְמוּז
לְמָה שֶׁאִמְרוּ ר' יִצְחָק [יְבִמּוֹת סד]. שֶׁהַקְּב"ה מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָתָם שֶׁל
צְדִיקִים. שֶׁכִּבִּיכּוֹל הַקְּב"ה מִצַּפָּה מִתִּי יִבּוֹא הָאָדָם לְבֵיתוֹ לְהַשְׁמִיעַ
תַּפִּילָתוֹ בְּפֹה אֲשֶׁר בְּרָא לוֹ.

וְכַמּוּבָא בְּחז"ל [יְבִמּוֹת סד]. שֶׁהַקְּב"ה מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָתָם שֶׁל צְדִיקִים.

וְלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא וְעַל דֶּרֶךְ הַדְּקָדוֹק וְהַלְשׁוֹן, יִדְרֵשׁ מִפְּרִשְׁתָּא וְאֲתַחֲנֵן (ג,כו') עַל
דֶּרֶךְ הַצַּח, שֶׁהַקְּב"ה מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָתָם שֶׁל צְדִיקִים. שֶׁאִמְרוּ לוֹ הַקְּב"ה לְמֹשֶׁה אֶל-
תְּוֹסֵף דְּבַר אֱלֹהִים עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה [לְהַכְּנִיסוֹ לְאַרְץ] שֶׁהַטַּעַמִּים חִילְקוֹ קִצַּת אֵת
הַפְּסוֹק אֶל-תְּוֹסֵף שֶׁהוּא בְּרַבִּיעַ כֶּהַפְּסָקָה קְלָה, לְהוֹתִיר לָנוּ אֵת הַמִּשְׁךְ הַפְּסוֹק דְּבַר
אֱלֹהִים עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה לְהוֹרוֹת עַל כֵּךְ שֶׁהַקְּב"ה מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָתָם שֶׁל צְדִיקִים שֶׁכֵּן
אִמְרוּ לְמֹשֶׁה דְּבַר אֱלֹהִים עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה, לְמִרוֹת שֶׁכִּבְר נִגְזְרָה עֲלֵינוּ הַגְּזִירָה וְנִמְנָע
מִמֶּנּוּ לְהַמְשִׁיךְ לְהַתְּפַלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר אֶל-תְּוֹסֵף. אֶל-תְּוֹסֵף מִחַד וְדְבַר אֱלֹהִים עוֹד מֵאִידֶךְ,
לְהִרְאוֹת עַד כִּמָּה הַקְּב"ה מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָתָם שֶׁל צְדִיקִים.⁵

כֵּן תִּרְמוּז פְּרִשְׁתָּנוּ, וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר אֵינָם בָּאִים לְעַמּוֹד
וְלִשְׁפוֹךְ שִׁיחַ לְבָם וְכִבִּיכּוֹל אֵין לָהֶם פֹּה, לָהֶם מִצַּפָּה וּמִיחַל הַקְּב"ה מִתִּי יִבּוֹאוּ
אֵל בֵּיתוֹ לְהַלְלוֹ וְלִשְׁבַּחוֹ בְּפֹה אֲשֶׁר בְּרָא לָהֶם לְכַבּוֹדוֹ. וְיִהְיוּ גַם הֵם פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם.

כֵּט יֵד הַרְבֵּ עֵמֶרֶם אֵיזִנְשִׁינִי נִרְוִי כִּי אֵת-אֲשֶׁר יִשְׁנֹנוּ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לְפָנַי יִי אֱלוֹקֵינוּ וְאֵת
אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

⁴ א"ה. לֹא נִתְּבַרֵר לִי עֵינֵי הַתְּפִילָה. לְפִי הַמִּתְּפַרֵּשׁ כֹּאן הַבְּרִית הַנִּכְרַתָּה כֹּאן הוּא גַם עִם דּוֹרוֹת הַעֲתִיד. לֹא רֵאִיתִי
כֹּאן שֶׁצְרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם. וְדָאֵי שְׁבִתְפִילוֹת שֶׁלָּנוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל כְּלוּלִים גַּם הַדּוֹרוֹת הַעֲתִידִים, שְׁעַם יִשְׂרָאֵל
יַעֲשֶׂה חֵיל וְיִגְאֵל. בְּנוֹסֵף אָדָם מִתְּפַלֵּל הֵן עַל בְּנֵי שׁוֹכֵה לָהֶם כִּבְר וְהֵן עַל הַעֲתִידִים לְחוּלָד, וְהֵן עַל דּוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל
מִבְּנֵי (בְּמִלָּה בְּנֵי כְּלוּלוֹת גַּם בְּנֵיתֵינוּ כְּמוֹכֵן מֵאֵלֵינוּ). אֲבָל לֹא נִתְּבַרֵר מִה מִצָּא כֹּאן שִׁיכּוֹת לְתַפִּילָה.

⁵ א"ה. זֶה כִּבְר אֵינְנוּ מִתְּקַבֵּל, מִה שֶׁאִפְשָׁר לְוִמֵר, שֶׁהַקְּב"ה אוֹמֵר לְמֹשֶׁה אַע"פ שֶׁאֵין מִתְּאוּוֹה לְתַפִּילָה, כֹּאן אֵין
מִבְּקֵשׁ וּמִצְוָה וְגוֹזֵר – אֵל תְּוֹסֵף!

קשה למה חיברו את התיבות 'עמנו היום'. דלכאורה תיבת 'עמנו' שייכת ליואת אשר איננו פה – עמנו.

ובפשטות היה נראה לומר דכוונת הכתוב כאילו כתוב: ואת אשר איננו פה יעמנו עומד היום, וכתחילת הפסוק יאשר ישנו פה עמנו עומד היום.

ולפי מה שביאר בתרגום [המכונה תרגום] יונת: וְיָת כָּל דְּרִיָּא דְּעֵתִידִין לְמִיקוּם עַד סוּף כָּל עֲלָמָא⁶ כְּלָהוֹן הֵינּוּן קְיִימִין הֶכָּא עִמָּן יוֹמְנָא: הרי שביאר שכוונת הכתוב לומר שגם יאשר איננו פה דהיינו הדורות העתידים, גם הם יעמנו היום. פיסוק הטעמים מובן מאוד.

א"ה. נראה יותר כפירוש הראשון, כי עדיף לא להעמיס בטעמים דרשות החורגות מפשוטו של מקרא.

כט יט/כ הרב עמרם אייזנשטיין לא-יאבֵה יֵי סִלַח לֹא כִי אֲזַ יַעֲשֶׂן אֶף-יֵי וְקִנְיָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וְרִבְצָה בֹל כָּל-הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵי הַזֶּה וּמַחֵה יֵי אֶת-שְׁמֹו מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: וְהַבְדִּילוֹ יֵי לְרַעָה מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֱלֹהֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵי הַתּוֹרָה הַזֶּה: הנה בפסוק יט 'הכתובה' קאי על 'האלה'. אך בפסוק כ שכתוב יאלותי לשון רבים, א"כ אין נראה שיהכתובה שהוא בלשון יחיד, קאי על האלות. ואולי צ"ל שיהכתובה שבפסוק כ הכוונה על 'הברית'.

כט יח הרב גור-אריה צור נר"ו דרשת לְמַעַן סְפּוֹת הַרְוָה אֶת-הַצְּמָאָה לעומקו של מקרא, יש לעיין מי אומר על החוטא את המלים האלו: לְמַעַן סְפּוֹת הַרְוָה אֶת-הַצְּמָאָה.

ובשימת לב, ישנו לכאורה ג' אפשרויות.

- א. שהם דברי הקב"ה, שכך יעשה לו, לחוטא, להוסיף לו שגגותיו על זדונותיו.
- ב. שהם עדות שהכתוב מעיד עליו שכך יהיה לו, תוספת שגגות על הזדונות.
- ג. שהם דברי החוטא על עצמו, כביכול שזה רצונו שכך יהיה לו, שיוסיפו לו מן השמים את השגגות על הזדונות.

ולגבי כל אחת מהן יש תמיהה.

- א. אם אלו דברי הקב"ה, הרי מְפִי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת (איכה ג, לח)⁷.

⁶ א"ה. לא בדקתי עד כמה הנוסח המובא כאן מדויק, תיקנתי כמה שגיאות בניקוד, וגם השלמת דגשים. המלה עֲלָמָא מופיעה 6 פעמים במקרא בחלק הארמי של דניאל ועזרא. בכ"י לנינגרד (כא"צ על הספרים האלה לא נשתמר) לא בכל מקום יש געיא בעי"ן. בדניאל ז יח עַד-עֲלָמָא טעם מונח בעי"ן. לפי השיטה הנפוצה שגעיא אחרי תנועה גדולה מראה על שווא נע, כאן יש גם טעם מונח. גם בעזרא ד יט בכתב השטנה על ירושלים מְיִוְמַת עֲלָמָא געיא בעי"ן. יתכן שעדיין אפשר לטעון שבארמית יש שווא נח אחרי תנועה גדולה גם עם געיא. בסוף כרך כתובים של תנ"ך מוסד הרב קוק עמ' תג מצייין ר"מ ברויאר 'געייית התנועה הגדולה בהברה סגורה' עֲלִיּוֹן (דנ' ה, ח), מְדִינְתָא (עו' ה, ח), יְקֻדְתָא (דנ' ג, ו ועוד). אין ספק שההברה שם סגורה בגלל הדגש או בגלל דיגוש התי"ן אחרי השווא. עם זאת נראה יותר שזהו שווא נע. כפי הנראה יש מסורת של הספרדים ועדות המזרח והמערב לקרוא עֲלָמָא מלעיל ולמ"ד בשווא נח. ההטעמה מלעיל מנוגדת למופיע במקרא, אבל כדי לקרוא את השווא, נח – יש סידורים מנקדים את העי"ן בפתח עֲלָמָא, ושלוש על ישראל, ה'בעיה' מצאה פתרון....

על הקריאה השגויה של עלמא במקץ חטוף (קטן) דיברנו בעבר.
⁷ מקרא זה באיכה צריך ביאור, בפרק ג 'אני הגבר' יש קטע שאינו נראה קינה על החורבן והגלות, אלא דברי התבוננות בהנהגת העולם וקריאה לשוב אל ה'. המקרא בשלמותו מְפִי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת וְחָטוּב. ומקובל לפרש שהרעות והטוב הם תוצאת התנהגות האדם ולא גזרה מלמעלה. רבים מביאים את המקרא בלי המלה האחרונה, כמו שעשה כאן הכותב.

ב. אם אלו דברי עדות שהכתוב מעיד עליו, שכך יהיה לו, והרי אם יהרהר תשובה צדיק גמור ייחשב.

ג. ואם הם דברי החוטא עצמו, מדוע יבקש החוטא על עצמו יסורי שגגות בנוסף על הזדונות.

ויהיה הדבר תלוי בפירוש של ספוט. שאפשר לפרשו מלשון תוספת ואפשר לפרשו מלשון סוף וכריתה.

וכן יש ליתן טעם מדוע נקט בלשון לְמַעַן, שהיא בדרך כלל לשון שהתורה משתמשת בו למתן שכר, ולהבאת תועלת, ולא למתן עונש. כגון לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם (דברים י"א, כא), לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ (שמות י"ג, ט), לְמַעַן תִּזְכְּרוּ (במדבר טו, מ), לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם (ויקרא כג, מג), ועוד כהנה וכהנה, ומאי לשון לְמַעַן ספוט הרוח את הצמאה שפירושה לכאורה לְמַעַן הביא יסורין על האדם, לא רק על זדונותיו אלא גם על שגגותיו. וצריך ביאור.

רש"י פירש לפשוטו של מקרא לְמַעַן ספוט לשון תוספת, כדי להוסיף חטאי השגגות על הזדונות. שגגות היינו הַרְוּחַ, וזדונות היינו הַצְמָאָה.

וכן תרגם אונקלוס בְּדִיל לְאוֹסְפָא לֵה חֲטָאֵי שְׁלוֹתָא עַל זְדוֹנוֹתָא. כדי להוסיף חטאי השגגות על הזדונות. לכשיאמר כי בשרירות לבי אלך יגיע לשפל המדרגה למען להוסיף לו חטאי השגגות עם הזדונות.

גם לרש"י וגם לתרגום יהיה הפירוש של לְמַעַן ספוט כעין עדות שמעיד הכתוב על החוטא ואומר: לְמַעַן ספוט הַרְוּחַ אֶת-הַצְמָאָה. שאם יאמר החוטא שלום יהיה לי ובשרירות לבי אלך, לא רק שיקבל עונשו על הזדונות (הצמאה), אלא יוסיפו לו עונשין גם על השגגות (הרוח).

ובשניהם לשון לְמַעַן צריכה בירור, ורבו בזה המפרשים.

וגם לרש"י וגם לתרגום אונקלוס, יתפרש הכתוב כעדות שהתורה מעידה על החוטא, שמביא על עצמו חטאי שגגות עם הזדונות, [הרוח עם הצמאה], אם לא יחזור בתשובה. וכדברי הנביא ירמיהו: תִּסְרְףָּ רָעֲתֶךָ (ב, יט) ופירש רש"י שם: סוף שרעתך תביא עליך יסורין .

ובתרגום [המכונה] יונתן בן עוזיאל פירש שאלו הם דברי החוטא עצמו, ומטעים מדוע יביא החוטא את עצמו לידי כך, אין זה כי אם מתוך ייאוש אומר כן. שכן תרגם: וַיִּתְיַאֵשׁ בְּלִבֵּיהֶם לְמִימְרֵי אַרוֹם בְּתַקּוֹף יִצְרָא בִישָׁא דְלִבֵּיהֶם. שאין בו כח כנגד יצרו הרע ומתייאש ואומר בשרירות לבי אלך וכו' להיות בהפקרות מוחלטת למען הביא על עצמו ולהוסיף את עונשי השגגות על עונשי הזדונות, ומתוך יאוש אומר כן.

והאזה"ח הק' פירש ספוט מלשון סוף וכריתה. ולפירושו גם יאמר החוטא עצמו פסוק זה, שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך לְמַעַן ספוט הַרְוּחַ אֶת-הַצְמָאָה, אך לא למען הענשה עצמית אלא אדרבה, למען המעיט בענשו. וכה פירושו:

הגם שישביעים משה ויענה אמן – הוא יבטלנו בלבו, והעיקר בשבועה הוא הלב, וכל שמבטל בלבו הגם שמוציא בשפתיו אין אנו הולכים אלא אחר מחשבת הלב. ואומר שלא יקבל השבועה בלבו ולא יתחייב כל העונש האמור בין על עצמו בין בענין הערבות על הזולת, והוא אומר לְמַעַן ספוט הרוח את הצמאה. פירוש: ספוט ל' כריתה, ופירוש רוּחַ הוא כינוי לריבוי, וצמאה הוא כינוי למועט, והכוונה שמתחכם [החוטא] לכרות ריבוי העונש לעשותו מועט במה שמבטל בלבו השבועה. עד כאן לשונו של אזה"ח הק'.

ויהיה ה"למען", בפירושו דברי החוטא על עצמו, שלא יקבל עליו שבועה, למען המעיט בעונשו.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺